

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NEGATIVNÍ JEVY VE VĚZENÍ
NEGATIVE PHENOMENA IN PRISON**

Autor práce: Pavel Vilím
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná forma studia
Vedoucí práce: PhDr., JUDr. Jana Firstová
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s §47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr., JUDr. Janě Firstové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, dále za poskytování cenných informací pro zpracování práce, a pochopení při plnění pracovních povinností a v neposlední řadě své rodině za podporu a pochopení.

ABSTRAKT

VILÍM, P. *Negativní jevy ve vězení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 53 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. JUDr. Jana Firstová.

Klíčová slova: drogy, negativní jevy, vězení, vězeňská služba, věznice, výkon trestu odnětí svobody, závislost.

Bakalářská práce pojednává o negativních jevech ve věznicích. Dále o historickém vývoji trestání na území České republiky, o současném typu věznic a systému trestání, o právní úpravě, podle které je výkon trestu vykonáván, o úkolech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů a jejich výsledků na úseku Vězeňské služby. V práci jsou uvedeny duševní poruchy, kterými trpí odsouzení při výkonu trestu odnětí svobody, a nejčastější poruchy chování. Další negativní jevy, jako je vězeňská krize, sebepoškozování, tetování, sexuální problematika za zdmi věznic a nejzávažnější negativní jev, který se vyskytuje za zdmi věznic, a to drogy. V práci je uvedeno, jak tyto negativní jevy eliminovat, jaké jsou způsoby léčby a následně možnosti jejich kontroly.

ABSTRACT

VILÍM, P. *Negative phenomena in prison: Bachelor's thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies (VŠERS), 2013. 53 s. Supervisor of this thesis: PhDr. JUDr. Jana Firstová.

Key words: drugs, negative phenomena, prison, penitentiary, imprisonment, addiction.

The bachelor thesis deals with the negative phenomena in prisons. Furthermore, the historical development of punishment in the Czech Republic, the current type system of prisons and punishment, the legislation under which punishment is practiced, the tasks of the General Inspectorate of Security Forces and their results in the area of the Prison Service. The work presents the mental disorders that affect a conviction in prison, and the most common behavioral disorders. Other negative phenomena, such as the prison crisis, self-mutilation, tattooing, sexual problems behind the walls of prisons and the most serious negative phenomenon that occurs behind the walls of prisons and drugs. The work shows how to eliminate these negative phenomena, which are the ways of treatment and the possibility of their control.

OBSAH

ÚVOD	7
1 CÍL A METODIKA	9
2 VYSVĚTLENÍ POJMŮ	11
3 SYSTÉM VĚZEŇSTVÍ V ČR	14
3.1 Historický vývoj trestu a trestání.....	14
3.2 Současné typy věznic v České republice.....	15
3.3 Systém trestů v České republice.....	16
4 PRÁVNÍ VYMEZENÍ PODMÍNEK VĚZEŇSTVÍ V ČR	17
4.1 Vězeňská služba a Justiční stráž.....	17
4.2 Výkon trestu odnětí svobody.....	18
5 NEGATIVNÍ JEVY VE VĚZNICI	21
5.1 Duševní poruchy chování během uvěznění.....	21
5.1.1 Abnormální chování.....	21
5.1.2 Agresivní chování	22
5.2 Nejčastější poruchy chování během uvěznění.....	24
5.2.1 Vězeňská krize	24
5.2.2 Sebepoškozování.....	25
5.2.3 Drogová závislost.....	26
5.2.4 Sexuální problematika.....	28
5.2.5 Vězeňské tetování	31
5.2.6 Šikana.....	33
5.3 Protiprávní jednání příslušníků vězeňské služby	34
5.3.1 Generální inspekce bezpečnostních sborů	35
6 MOŽNOSTI ELIMINACE NEGATIVNÍCH JEVŮ VE VĚZNICI	39
6.1 Substituční léčba opioidy ve věznicích	39
6.1.1 Hlavní cíle substituční léčby	40
6.2 Bezdrogové zóny	43
6.3 Přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice jako možnost eliminace.....	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
Literární zdroje.....	48
Elektronické zdroje	49
Ostatní zdroje	50
Seznam zkratk	51
PŘÍLOHA Č. I A	52
PŘÍLOHA Č. I B	53

ÚVOD

Bakalářská práce na téma „Negativní jevy ve vězení“ byla vybrána záměrně, protože ať chceme, nebo ne, negativní jevy se vyskytují všude kolem nás a o to je závažnější, pokud se ve značné míře začnou vyskytovat ve věznicích. Převážná většina z nás se s tímto problémem nikdy nesešla, ať už z té či oné strany mříží. Právě proto je toto téma zajímavé nejen pro zaměstnance vězeňské služby a justiční strážce, ale také pro běžné čtenáře, kteří se s tímto problémem neměli možnost nijak setkat nebo dokonce zaznamenávat jej při každodenní práci, potažmo profesi.

Negativní jevy ve vězení jsou přinejmenším stejně závažné, ale v průběhu této bakalářské práce zjistíme, že jsou závažnější než negativní jevy ve společnosti. Veřejnost má dojem, že odsouzený se ve VTOS ještě lépe zdokonalí ve své kriminální kariéře. Ale z druhého pohledu jsou dnešní věznicové přeplněné. Zde tráví odsouzení spolu veškerý volný čas, často mají horší životní standart, než na který jsou zvyklí, a vyskytují se zde i další skutečnosti, které je negativně ovlivňují.

Bakalářská práce pojednává o negativních jevech, které se ve věznicích vyskytují, a jaké jsou možnosti eliminace těchto jevů. Tedy v této bakalářské práci je provedena analýza negativních jevů, vyjasnění příčin vzniku negativních jevů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Pojmy, jako jsou kriminalita, závislost na drogách, rasismus, xenofobie a spousta jiných termínů a cizích slov se velice rychle dostaly do popředí našeho slovníku. Totiž tyto pojmy představují sociální jevy, které se v této společnosti staly poměrně závažným a diskutovaným problémem a pro českého občana ve své podstatě ohrožením. Tyto závažné problémy – negativní jevy není nutné příliš dramatizovat, ale současně je nelze opomenout ani bagatelizovat.

Dva z největších problémů – negativních jevů, které bývají ve věznicích zaznamenávány, je výskyt omamných a psychotropních látek. Dalším negativním jevem, který se ve věznici objevuje, je výskyt alkoholu. Drogová závislost, která je samostatně sociálně patologický jev, vnáší do věznic sociálně-patologické jevy probíhající převážně skrytě. Některé tyto latentní (skryté) problémy se mohou projevit velmi rychle a vyústit tak v šikanu, agresi, hromadnou nekázeň, a vést až ke vzpouře. Právě proto je zapotřebí při nárůstu drogové kriminality učinit nutná a velmi důsledná opatření.

Dalším, neméně závažným negativním jevem, jsou závažná onemocnění, podléhající hlášení Orgánu ochrany veřejného zdraví, která vznikají sdílením injekčních stříkaček a nechráněným homosexuálním stykem. Jedná se tedy o onemocnění přenášená krví a biologickým materiálem mezi odsouzenými.

1 CÍL A METODIKA

Cílem této bakalářské práce je analyzovat negativní jevy ve věznici. Primárním cílem je podrobně popsat jednotlivé jevy, jejich příčiny, jak tyto jevy eliminovat a zároveň uvést některá preventivní opatření, jako je substituční léčba opioidy, jejich rizika a omezení, kontrola této léčby, přeřazení do jiného typu věznice a bezdrogové zóny. Pohled příslušníků Vězeňské služby ČR a pohled zaměstnanců Vězeňské služby ČR. Poznatky z práce Generální inspekce bezpečnostních sborů, která ve všech věznicích v ČR, je nově Orgánem činným v trestním řízení, a která šetří trestnou činnost zaměstnanců a příslušníků VS ČR, přičemž tato trestná činnost je dalším negativním jevem ve věznicích.

Teoreticko – metodická analýza negativních jevů a jevů s tím souvisejících, vychází nejen z právních úprav České republiky. Právní úprava vězeňství je dána především zákonem č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, který určuje, co je trestným činem, druhy trestů a ochranných opatření a výchozí ustanovení pro jejich ukládání a výkon, dále zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a Justiční strážní, a zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Negativní jevy ve vězeňství je závažná problematika, která výrazně narušuje programy zacházení s odsouzenými a život ve věznici. Práce bude vycházet z analýzy příčin a podmínek umožňujících, či vedoucích k negativním jevům, a hledání cesty k jejich odstraňování. Dále budou zjišťovány důsledky negativních jevů na výkon trestů odnětí svobody. V bakalářské práci jsou specifikovány společensky negativní jevy, které lze ve věznicích očekávat a se kterými se v praxi vězeňské služby setkáváme jak u odsouzených, tak zároveň u zaměstnanců a příslušníků VS ČR.

V bakalářské práci jsou využity vědecké metody:

Historická – seznámení se s historickým vývojem trestu a trestání až po současnost.

Komparativní – neboli metoda srovnávací – tuto metodu využíváme při porovnání jednotlivých druhů trestů a negativních jevů je doprovázejících.

Analýza – se zde uplatňuje při rozboru zákonů (právních předpisů), trestů a jednotlivých negativních jevů.

Indukce – úsudek, který zde směřuje od jednotlivých negativních jevů až k obecnému pojetí.

Dedukce – tato metoda byla využita při vyvozování nových závěrů a při navrhování nových možností, jak eliminovat negativní jevy ve věznicích.

2 VYSVĚTLENÍ POJMŮ

V této kapitole budou vysvětleny důležité pojmy – základní pojmy, které se v práci opakují, a s nimiž se setkávají nejen odsouzení a zaměstnanci Vězeňské služby a Justiční strážě, ale také každý občan, a to ze sdělovacích prostředků, při prezentaci zákroků GIBS ve vězeňských zařízeních jakožto reakci na výskyt různých sociálně patologických jevů v těchto institucích. Tyto pojmy nás budou provázet celou prací, a tedy je vhodné tyto pojmy hned na počátku přiblížit.

Agrese - neboli agresivní chování, jehož záměrem je poškodit druhého. Toto bývá ve vězení velmi častým negativním jevem, a to nejen na straně odsouzených.¹

Alternativní tresty - jsou tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody – s vězením – ale jedná se o nevězeňská řešení – například probace (viz níže).²

Detenční ústavy - do tohoto ústavu se umisťují vězni, u kterých je zjištěna společensky velmi nebezpečná míra agrese. (např. sexuální psychopat).³

Donucovací prostředky - v určitých mezních situacích jsou příslušníci vězeňské služby oprávněni použít donucovací prostředky dle zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a Justiční strážě, za situace, kdy je ohrožen život nebo zdraví vězňů, nebo hrozí větší škoda na majetku. S těmito, slangově řečeno, „donucováky“ se můžeme setkat zvláště u odsouzených se sklony k agresivitě.⁴

Filozofie trestu - klade si otázku, jaká je vlastně funkce trestu odnětí svobody. Co potrestáním sledujeme a zdali se nám sledované cíle naplní.⁵

Kázeň - jedná se o vztah člověka k autoritě. Přesně řečeno jde o nucenou kázeň, dobrovolnou, či uvědomělé podřizování se jednotlivce určité autoritě, určitému pořádku.⁶

¹ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 12.

² MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 13.

³ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 26.

⁴ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 27.

⁵ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 30.

⁶ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 33.

Kriminální nákaza, infekce - představuje negativní vliv vězeňského prostředí na prvopachatele trestných činů, či pachatele nedbalostních trestných činů.⁷

Kriminologie - je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. Doslova znamená věda o kriminalitě.⁸

Násilí mezi vězni - lze je zařadit mezi poruchy chování, mezi tzv. anomální poruchy. Patří k negativním jevům ve vězeňských podmínkách.⁹ U násilníka a většinou agresora toto vzniká jako potřeba zvýšit své ego a prestiž před jinými vězni.

Penologie - věda o trestu a trestání, která se zabývá jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení.¹⁰

Porucha chování - vězni, kteří se chovají agresivně k sobě nebo svému okolí nebo jsou jinak nebezpeční. Jedná se o agresivní a nepřizpůsobivé vězně, apatické a rezignující vězně, vězně s negativistickým a resistenčním chováním, vězně unikající z reality.¹¹

Probace - v současné době se alternativními tresty zabývají orgány Probační a mediační služby, zřízené při příslušných soudech. Tato služba kontroluje odsouzeného, kterému byl uložen náhradní trest místo trestu VTOS.¹²

Recidiva - tendence k nežádoucímu návratu k nežádoucím návykům, vadám, chybám nebo poruchám. V penologii jde o recidivu jako nežádoucí návrat odsouzeného po výkonu trestu zpět do věznice.¹³

Resocializace – znovuzачlenění do společnosti,¹⁴ opětná socializace

Sadismus - sklon ke krutosti. Opakem je masochismus užívající se nejen v sexuální oblasti.¹⁵

⁷ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 34.

⁸ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. et al. *Kriminologie*. 3 vyd. Praha, 2008, s. 15.

⁹ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 54.

¹⁰ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 5.

¹¹ *Poznej svou osobnost* [online]. 2011-2012 [cit. 23. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.kdojsem.estranky.cz/clanky/penologie-2011-2012.html>>.

¹² MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 82.

¹³ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 86.

¹⁴ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 4. vyd. Praha, 1987, s. 608.

¹⁵ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 90.

Syndrom vyhoření - vyčerpanost člověka po duševní, citové, tělesné a duchovní stránce. Jedná se o druh stresu a emocionální únavy.¹⁶

Šikanování - jedná se o specifický druh agrese na slabším jedinci, který není schopný účinné obrany, a to jednak z důvodu tělesné konstrukce, případně mentální zaostalosti.¹⁷

Tetováž - vpichování speciální nesmyvatelné barvy pod kůži. Nejčastěji se vyskytuje u odsouzených s recidivou, jehož obsah mívá sexuální, agresivní a protispolečenský podtext.¹⁸

Viktimologie - osoba dotčená trestným činem se označuje jako oběť, a jí se zabývá viktimologie neboli nauka o obětech trestného činu.¹⁹

Zcivilnění vězeňství - myšlenka je zatím v zárodku, ale jde o to, aby některé věznice byly zcivilněny a veškerý personál byl z řad civilních osob a nikoliv příslušníků Vězeňské služby ČR. Od tohoto záměru si někteří lidé slibují, že dojde k proniknutí do světa subkultury a k lepší nápravě a resocializaci odsouzených.²⁰ Většina zaměstnanců Vězeňské a Justiční stráže si to ale nemyslí.

¹⁶ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 93.

¹⁷ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 95.

¹⁸ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 111-112.

¹⁹ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. et al. *Kriminologie*. 3 vyd. Praha, 2008, s. 150.

²⁰ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 126.

3 SYSTÉM VĚZEŇSTVÍ V ČR

V průběhu dějin lidstva dochází k uplatňování množství různých druhů trestů. Povaha trestů byla výrazně ovlivňována vývojem soudnictví, práva a správy a pojetím lidských práv. Postupná humanizace se projevuje jednak v četnosti ukládání jednotlivých druhů trestů, a zároveň v charakteru samotného výkonu sankcí.

3.1 Historický vývoj trestu a trestání

Starověk

Trest je ovládán filozofií odplaty a odstrašení. Pachatel byl potrestán stejným způsobem, jakým sám poškodil postiženého. Zde se uplatňovala tzv. zásada „oko za oko, zub za zub“. Od 2. století před naším letopočtem dochází k drobným změnám, především přicházely na řadu tresty smrti, trest mrzačení a majetkové tresty. Tresty odnětí svobody, jak je známe dnes, nebyly uplatňovány²¹.

Feudalismus

V Čechách jsou užívány tresty smrti, tresty mrzačení, pokuty, ztráta cti. Dominující soukromá msta je postupně omezována a nahrazována placením náhrady za způsobenou škodu nebo výkupem z krevní msty, což znamená pokutou za usmrcení člověka. V poslání trestu převažuje nadále účel odstrašení a prevence. Pro šlechtu vznikala šlechtická vězení, pro bohaté měšťany městská vězení a pro ostatní nucené práce.

Osvícenství

Ústřední myšlenku zde vyjadřuje požadavek humanismu k trestu a trestání. Dochází ke kritice nepřiměřenosti některých trestů vzhledem ke společenské nebezpečnosti. Pro koncepci trestního práva dochází k vytvoření těchto zásad:

- žádný trestný čin bez zákona, což znamená, že čin, který není uveden v zákoně, není trestným činem

²¹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 30-33.

- žádný trest bez zákona, což znamená, že pachatel může být potrestán jen takovým trestem, který stanoví zákon²²

Tyto zásady jsou zakotveny i v trestním zákoníku České republiky v § 12 zák. č. 40/2009 Sb., a to zásada zákonitosti, zásada subsidiarity trestní represe.²³

„Zásada zákonitosti vyjadřuje, že jen tr. zák. stanoví, která jednání jsou trestními činy, a že pouze tr. zák. stanoví trestní sankce (tresty a ochranná opatření), které je možno za jejich spáchání uložit (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege). Tato zásada vyplývá z článku 39 Listiny základních práv a svobod, podle něhož jen zákon stanoví, které jednání je trestním činem, a jaký trest jakož i jiné újmy na právech nebo na majetku, lze za jeho spáchání uložit.“²⁴

3.2 Současné typy věznic v České republice

V České republice jsou pouze věznice státní, na rozdíl od jiných států, kde jsou věznice i soukromé. Pokud je pachateli soudem uložen trest odnětí svobody, dojde tím k zásahu do jeho osobních práv. Proto trestní zákoník stanoví jen omezující podmínku pro ukládání trestu odnětí svobody, který se vykonává rozdílně ve čtyřech základních typech věznic. Jsou to:

- A – s dohledem
- B – s dozorem
- C – s ostrahou
- D – se zvýšenou ostrahou

Jak již napovídají samotné názvy, věznice se liší podle typu ostrahy odsouzených, kde věznice s dohledem je nejmírnější typ VTOS a do věznice se zvýšenou ostrahou jsou umístováni vězni, kteří se dopustili nejzávažnějších trestných činů (např. vražda apod.). O zařazování do typu věznice rozhoduje pouze soud. Jedná se o tzv. vnější diferenciaci. Soud také může své rozhodnutí změnit i v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený s úspěšnou resocializací přechází do mírnějšího typu, odsouzený s problematickou, nebo neexistující nápravou, či pachatel dalšího trestného

²² ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 30-33.

²³ NOVOTNÝ, F. SOUČEK, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Plzeň, 2010, s. 19.

²⁴ NOVOTNÝ, F. et al. *Trestní zákoník 2010*. Praha, 2010, s. 39.

činu i v průběhu výkonu trestu, je umístěn do přísnějšího typu věznice. Vzhledem k uvedeným typům věznic je možno podotknout, zda věznice s dohledem se ještě stále nazývá věznicí, ačkoli je minimálně střežena a vězni zde mají volný režim, mohou chodit do zaměstnání, popř. studovat. Pokud jsou věznice s přísnějším režimem k tomu přizpůsobeny a nachází se v nich blok – budova s mírnějším režimem – mohou zde umístění odsouzení taktéž chodit do zaměstnání. Tento typ věznice je otevřeným typem a odsouzený si je vědom svého provinění vůči společnosti, a pokud by porušil takto nastavený režim, byl by umístěn do přísnějšího VTOS.²⁵

3.3 Systém trestů v České republice

Jeden ze základních principů trestního práva hmotného stanoví, že pachateli trestného činu lze uložit jen ty druhy trestů, které jsou uvedeny v trestním zákoníku. Jedná se o výčet druhů trestů, které soud může uložit za spáchané trestné činy. Soud může uložit následující tresty:

- odnětí svobody – trestem odnětí svobody se rozumí:
 - a) nepodmíněný trest odnětí svobody
 - b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
 - c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem
- domácí vězení
- obecně prospěšné práce
- propadnutí majetku
- peněžitý trest – ukládá se od 2 000 Kč do 36 500 000 Kč, a to pokud se pachatel snažil získat majetkový prospěch.
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ztráty čestných titulů nebo vyznamenání
- ztráty vojenské hodnosti
- vyhoštění²⁶

²⁵ NOVOTNÝ, F. et al. *Praktikum trestního práva hmotného*. 2. vyd. Plzeň, 2010, s. 119-120.

²⁶ NOVOTNÝ, F. et al. *Praktikum trestního práva hmotného*. 2. vyd. Plzeň, 2010, s. 118.

4 PRÁVNÍ VYMEZENÍ PODMÍNEK VĚZEŇSTVÍ V ČR

„Každá lidská společnost si vytváří systém způsobů reagování na situace, kdy jsou porušovány a poškozovány její primární normy, hodnoty a je ohroženo její fungování či samotná existence. Je tomu tak i v případě pachatelů, kteří spáchají trestnou činnost. Tito pachatelé svým chováním ohrožují společenský systém, normy společenského soužití a fungování společnosti. Stát reaguje na trestnou činnost pachatelů různými prostředky, především ukládáním trestů. Názory na tresty a způsoby trestání, postoj k pachatelům trestné činnosti a způsoby zacházení s nimi vždy odráží kulturní a ekonomickou úroveň společnosti, včetně společnosti k jedinci a postoje k občanským právům a svobodám.“²⁷

Jedním z prostředků, jak zajistit státem stanovený pořádek ve společnosti, je působení určité újmy tomu, kdo jej poruší. Porušením práva vzniká právní odpovědnost, kterou podle jeho závažnosti označujeme jako trestní. Účelem trestního zákoníku je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Za porušení tohoto zákona je uložen trest.²⁸

Trest lze definovat: *„jako právní následek trestného činu představující jeden z prostředků realizace ochranné funkce trestního práva, ukládaný na základě zákona výlučně trestním soudem, zahrnující v sobě určitou újmu pro pachatele a vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.“²⁹*

4.1 Vězeňská služba a Justiční stráž

Pokud je obžalovaný soudem uznán vinným a je mu uložen nepodmíněný trest, musí trest odnětí svobody vykonat ve věznici. Ve věznici musí dodržovat zákonem stanovená pravidla a plnit příkazy vězeňské služby. Pokud by odsouzený odmítl zákonem stanovená pravidla respektovat, jsou tato pravidla vynutitelná silou, uvedená v zákoně č. 555/1992 o Vězeňské službě a Justiční stráž. Jedná se o donucovací prostředky a použití zbraně.

²⁷ ČERNÍKOVÁ, V et al. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 24.

²⁸ NOVOTNÝ, F et al. *Praktikum trestního práva hmotného*. 2. vyd. Plzeň, 2010, s. 111.

²⁹ KRATOCHVÍL, V et al. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 471.

Úkoly Vězeňské služby:³⁰

- spravuje a střeží ústavy, v nichž se vykonává vazba a trest odnětí svobody
- střeží osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody
- předvádí osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody
- vytváří předpoklady pro převýchovu osob ve výkonu trestu odnětí svobody a podílí se na vytváření předpokladů pro jejich zapojení do občanského života po propuštění z výkonu trestu
- zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody
- provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou učeněnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody

Pokud by vězeňská služba neplnila shora uvedené úkoly tak, jak jí stanoví zákon, docházelo by k nárůstu negativních jevů ve věznicích.

4.2 Výkon trestu odnětí svobody

Trest se vykonává ve věznici nebo ve zvláštním oddělení vazební věznice. Do výkonu trestu lze přijmout odsouzeného jen na základě písemného nařízení výkonu trestu vyhotoveného soudem. Není-li k nařízení výkonu trestu připojeno písemné vyhotovení pravomocného rozsudku, soud je věznici zašle dodatečně. Při přijetí do výkonu trestu musí být odsouzený prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi podle tohoto zákona a řádu výkonu trestu a s vnitřním řádem věznice.

³⁰ zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a Justiční strážci, ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 1. ASPI 2013.

Pro každou věznici stanoví její ředitel se souhlasem generálního ředitelství Vězeňské služby vnitřní řád věznice, kterým se stanoví denní rozvrh chodu věznice, činnost odsouzených a jejich podíl na řešení otázek souvisejících se životem ve věznici.

Hlavní zásady výkonu trestu

- Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti.
- S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.³¹

Odsouzený ve VTOS mají práva a povinnosti, které jsou uvedeny v zákoně č. 169/1999 o výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení musí být motivováni k řádnému VTOS a řádnému chování a plnění svých povinností. K tomu slouží program zacházení s odsouzenými na základě posudku jejich osobnosti, jak je uvedeno v níže citovaném paragrafu.

§ 41 Program zacházení

„(1) Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.

(2) Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, případně lékařského posouzení a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného; její obsah je důvěrný.

(3) Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

³¹ zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů § 2 odst. 1. ASPI 2013.

(4) V rámci programu zacházení se pro odsouzeného nejméně 3 měsíce před propuštěním vytvářejí podmínky pro jeho samostatný způsob života.

(5) Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení.³²

³² zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů § 41. ASPI 2013.

5 NEGATIVNÍ JEVY VE VĚZNICI

V cestě našim snahám o účinné uplatňování programů zacházení, terapeutických a léčebných programů i reintegraci stojí mnohé překážky. Jedná se především o technické, jako jsou nevhodná architektonická řešení některých věznic, která neodpovídají současným požadavkům na moderní zacházení a vybavení. Strategie chování spoluvězňů se změnila jak k samotným zaměstnancům, tak i k ostatním spoluvězňům. To je zapříčiněno jednak speciálními dovednostmi používání fyzického násilí, a zároveň pohádkovým finančním bohatstvím,³³ neboť po roce 1989 došlo u některých jedinců během krátkého časového úseku k nabití pohádkového jmění, a to buď trestnou činností, která nebyla dotyčnému prokázána, nebo jakýmkoliv jiným způsobem, například restitucí. Po zpřístupnění hranic se západními státy se na naše území dostali mistři bojových umění, kteří učili širokou veřejnost, do které patřili i agresivní a několikanásobně trestaní jedinci, kteří tohoto umění následně zneužívali. Do té doby měli možnost se těmto uměním věnovat jen vybraní jedinci.

5.1 Duševní poruchy chování během uvěznění

Odsouzení se ve výkonu trestu odnětí svobody chovají neobvykle. Toto chování připomíná klasické duševní poruchy z oboru psychiatrie, ale tato porucha není klasickou duševní poruchou, jak ji známe. Nazývá se různými způsoby. Jedná se v podstatě o poruchu chování během uvěznění, abnormální chování, anomální chování a agresivní chování odsouzených.³⁴

5.1.1 Abnormální chování

Slovo abnormalita se vysvětluje jako zvláštnost, nepravidelnost či odchylka od obvyklého jevu. Hlavní označení něčeho za abnormalitu je z hlediska kvantity. Abnormální chování je chováním apatickým (chorobným), a potřebujeme kromě terapie psychologickými prostředky, výjimečně i chirurgické zákroky. Naproti tomu pojem patologické chování není přesný, jelikož se zde jedná o pojem týkající se nauky

³³ ČERNÍKOVÁ, V et al. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 114.

³⁴ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 36-37.

o patologických jevech. Za abnormální chování ve vězeňském prostředí považujeme chování, v jehož základě stojí duševní porucha nebo přímo duševní nemoc.³⁵

Mezi abnormální chování patří:

- těžké psychopatie
- poruchy intelektu
- psychózy
- vazbové a vězeňské psychózy či neurózy
- drogové závislosti

I když většina vězňů, u kterých se toto chování projevuje, by měla být umístěna do psychiatrických léčeben, tak ve většině případů tomu tak není. Psychopaty zvládají specializovaná oddělení některých věznic, která jsou k tomu přizpůsobená. Taktéž toxikomani nejsou umísťováni mimo vězeňská zařízení. Jedinou kategorií psychických poruch, jejichž „nositelé“ nemohou být a nejsou umísťováni ve věznicích, jsou poruchy s akutní psychózou. Tito vězni jsou nejdříve diagnostikováni ve vězeňských psychiatrických zařízeních, a pokud se duševní nemoc potvrdí, jsou umístěni do civilních psychiatrických zařízení, o čemž může rozhodnout již soud, kde je odsouzenému uloženo ochranné léčení.³⁶

5.1.2 Agresivní chování

Agresivita je takovým chováním, jehož účelem je způsobit druhému poškození, neboť ve věznicích se vyskytují jevy, které jsou v rozporu se snahami o korekci chování, a odsouzený cítí potřebu si ve věznici vybudovat tzv. kriminální kariéru.³⁷

Příčiny vzniku tohoto chování jsou:

- vlivy prostředí
- vrozená dispozice k agresivnímu chování

Varianty agresivního chování:

- agrese jako pomsta

³⁵ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 14-15.

³⁶ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 14-15.

³⁷ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 36-37.

- agrese užitá k obraně
- omezení osobního teritoria
- agrese jako reakce neuspokojení různých potřeb

Formou agrese je i násilí mezi vězni a šikanování. Násilí mezi vězni patří k nejčastějším negativním jevům ve vězeňských podmínkách. Lze je zařadit mezi poruchy chování.

Příčiny násilí mezi vězni jsou různé. Řada z nich vychází z tlaku vězeňské subkultury, někteří z vězňů mají agresivitu zakotvenou přímo ve své osobnostní výbavě. Veškerý personál věznic je povinen ve své činnosti působit preventivně proti vzniku násilí mezi vězni.

Šikanování je další specifický druh agrese. Jde o násilné ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci nebo celé skupině jedincům. Ve vězeňských podmínkách je šikanování převážně typem anomálního, velmi zřídka abnormálního chování. Boj proti šikanování a jeho projevům by měl začínat již před tím, než se jeho nositelé dostanou do vězení. Tam, kde byla šikana již v předvězeňském životě (např. škola, internát nebo zrušená základní vojenská služba), nyní ve vězení může nabývat závažnějších, někdy dokonce obudnějších rozměrů.³⁸

Šikanu lze od ostatních agresí odlišit těmito znaky:

- jde o agresi „tváří v tvář neboli face to face“, je to fyzické násilí, jeho hrozba, hrubý posměch, ponižování nebo duševní zraňování
- oběť šikany není schopna účinné obrany, protože je tělesně či duševně nebo jinak slabá, nebo pro převahu agresorů
- oběť je předmětem šikany opakovaně³⁹

Mezi základní rozdíly v psychologii odsouzených a obviněných patří zejména psychické rozpoložení obviněných, kteří jsou neustále vystaveni stresovým situacím, protože čekají na výrok soudu o vině či nevině a uložení trestu. Ale u odsouzených se tyto jevy zpravidla nevyskytují nebo jen zřídka. Odsouzení na rozdíl od obviněných

³⁸ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 36-37.

³⁹ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 36-37.

jsou již seznámeni s uloženým trestem za spáchaný trestný čin, a tedy si již mohou plánovat svůj život dopředu, protože je jim znám datum ukončení výkonu trestu odnětí svobody, kdy mohou požádat o podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Mohou se začleňovat do pracovního procesu, pokud to kapacita věznic dovoluje, a je s nimi zahájen plně resocializační program.⁴⁰

5.2 Nejčastější poruchy chování během uvěznění

5.2.1 Vězeňská krize

Uvěznění je kritickou životní událostí, bodem zlomu a náhlým životním obratem. Někdy se hovoří o šoku z izolace, a pokud se k této základní krizi přidá i jiná krize, jde o svízelnou situaci, která se dá nazvat jako krize v krizi, kdy vězeňská krize neztrácí žádné znaky jakékoliv krize. Krize člověka je dynamický stav, který ještě nemůžeme označit za nemoc. V podstatě je to ztráta psychické rovnováhy. Za nejčastější krize v penitenciářích podmínkách se dají považovat:

1. *„prostá krize z uvěznění (přichází po krátkém pobytu ve vězení)*
2. *protrahovaná (pokračující) krize (prostá krize neodeznívá, ale pokračuje zpravidla pod tlakem vězeňské subkultury či šikanování.*
3. *krize z vývojové dynamiky trestní věci (vězeň byl obviněn z dalšího trestného činu, soud byl odložen apod.)*
4. *krize maturační (jde o specifickou krizi u mladistvých vězňů – vězeň má sám krizový stav daný problémy s dospíváním a k němu se přidá krize z uvěznění).*
5. *krize pramenící z rodinné situace (hrozba rozvodu, existenčních problémů nebo úmrtí v rodině apod.)“⁴¹*

Všechny krize mají obvykle průběh v několika fázích:

1. Tušení krize
2. Propuknutí krize
3. Popírání krize
4. Zajetí krizí

⁴⁰ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 36-38.

⁴¹ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 50.

5. Vyrovnání se s krizí

6. Odeznění krize

Konkrétní průběh krize má obvykle dvě fáze:

- apatickou (vězeň je skleslý, ubývá na váze, nemá zájmy, nekomunikuje, stýská se mu)
- výbušně dynamickou (vězeň má neovladatelné chování) až do té formy, že je ho třeba dočasně, když ztratí kontrolu nad svým chováním, upoutat na lůžko.

Při řešení krize je nezbytná intervence psychologa a nezřídka i psychiatra. Každá věznice má zřízeno tzv. krizové oddělení, což je několik málo speciálně vybavených cel. Ty jsou určeny pro krátkodobý pobyt vězňů a pro kvalifikovanou pomoc určenou jim v této situaci. Obecně se krize též dají považovat za anomální chování.⁴²

5.2.2 Sebepoškozování

Ve vězeňských podmínkách je sebepoškozování dosti časté a nemusí být příznakem psychotického onemocnění.

Příklady tohoto chování či jednání jsou:

- polykání různých předmětů
- pořezání se
- vpichování si různých předmětů do různých částí těla
- držení hladovky

V realitě je vhodné rozlišovat sebepoškozování na psychotické (jde již o popsanou automutilaci) a nepychotické (časté u psychopatů, motivem bývá nuda, zábava, protest) a delikventní (subkulturní), které je způsobeno především tlakem vězeňské subkultury. Psychotické sebepoškozování patří do abnormálního chování, sebepoškozování nepychotické a subkulturní lze zařadit k chování anomálnímu. Každý případ sebepoškozování řeší vězeňský personál, specialisté a lékaři a vede se o něm předepsaná dokumentace. Řada sebepoškozovačů se sebepoškozují opakovaně.⁴³

Přední český kriminalista Miloslav Jedlička k sebepoškozování uvádí:

⁴² MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 51.

⁴³ MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 98.

„Mnohé důvody, proč vězni polykají předměty, jsou někdy až kuriózní. Nejčastěji si chtějí zpříjemnit trest pobytem v nemocnici s mnohem již na první pohled příjemnějším a méně přísným personálem, než je ve věznicích. Jiní zločinci chtěli využít změnu prostředí k útěku. V minulosti byla motivem k sebepoškozování i kvalitnější nemocniční strava. Dva odsouzení homosexuálové spolykali předměty jen proto, aby se v nemocnici mohli osobně setkat.

V dalších případech někteří vězňové chtěli svým sebepoškozením získat trvalou invaliditu a úlevy s tím spojené, včetně možného propuštění či alespoň změny vězeňského režimu. Není bez zajímavosti, že většina "polykačů" se do nemocnic vrací se stejnou "diagnózou" v krátké době několikrát. Rekord zřejmě drží muž, který byl z vězení do nemocnice převezen během necelého roku celkem 21krát a proležel tam 211 dnů... Mnozí "polykači" se snažili pobyt v nemocnici co nejdéle prodloužit tím, že do nezhojené chirurgické rány zanášeli infekci. Třeba tím, že ránu znečistili vlastní stolicí.“⁴⁴

5.2.3 Drogová závislost

Skrytým způsobem se do věznic vnáší další negativní jev, a to drogy. Některé závislosti na drogách se však mohou projevit velmi neočekávaně, překvapivě, například prostřednictvím šikany, agresivity a hromadné nekázně.

Proti drogám je veden neustálý boj nejen ze strany vězeňské služby, která směřuje své aktivity zhruba ke třem cílům:

1. zabránit průniku OPL do vězeňských objektů.
2. rozvinout systém primární, sekundární a terciární prevence.
3. drogové závislosti jednotlivců řešit a léčit.

Soubor protidrogových opatření ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody je ochrana vězňených osob před destruktivním vlivem drog a podpora jejich individuálního rozhodnutí pro život bez drog.⁴⁵

⁴⁴JEDLIČKA, M. [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/kuriozity/poskozovani.html>>.

⁴⁵MIOVSKÝ, M., SPIRIG, H., HAVLÍČKOVÁ, M. (eds.). *Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha, 2003, s. 11.

Drogově závislí – narkomani – bývají ve VTOS evidováni u vězeňského lékaře a zaměstnanci věznice v podstatě zabezpečují abstinenční režim. Výdej léků odsouzeným je prováděn výhradně zdravotníky, a týká se to léků předepsaných lékařem.

Většina drogově závislých odsouzených i jejich blízcí se snaží pronést do věznice drogy různými metodami, např. při osobních návštěvách rodinných příslušníků nebo advokátů. U žen jsou s oblibou zasílány hygienické vložky nebo tampony, které jsou namáčeny do pervitinu. Zaměstnanci vězeňské služby mají jako jedenu z náplní práce tyto zdroje eliminovat. Vždy existuje možnost nebezpečí proniknutí drog do VTOS.

Do věznic se dostávají i přírodní drogy jako jsou například sušené lysohlávky jako silný halucinogen, sušený lýkovec, blín zlomocný a další jedovaté rostliny. Nebezpečí je skryto v dávkování, které je povětšinou spojené s odvarem čaje, tabákem apod., přičemž se špatně odhaduje dávka k vyvolání halucinogenního stavu.

V případě, že dojde k užití drogy odsouzeným, jsou jasně viditelné příznaky: vpichy po jehlách na těle odsouzeného, které často hnisající nebo jsou červené, rozšířené oční zornice, zvýšený neklid nebo naopak nápadnou aktivitu, nekoordinované pohyby při chůzi, potáčení, nechutenství, při rozhovoru stále lže. Uklidňující náladu střídá nálada agresivní v případě, že droga doznívá a je třeba užít druhou dávku.

Při zjištění užití drogy, je odsouzený umístěn oddělení od ostatních odsouzených na lůžkovou část zdravotnického zařízení ve věznici. Poté odsouzeného čeká kázeňský trest.⁴⁶

Odsouzení, pokud jsou závislí na drogách, si obstarávají náhražkové drogy, které si vyrábí přímo ve VTOS z dostupných surovin.

Náhražkové drogy připravované vězni

Nejoblíbenější náhražkovou drogou zůstává tzv. magorek. Jedná se o silný vývar čaje kombinovaný s dýmkovým tabákem. Někdy do něj vězni přidávají některá léčiva, zejména analgetika, pak mluví o tzv. „řezaném magorku“. Podle zjištění nemá magorek výraznější psychotropní účinky. Odsouzení spíše mluví o rituálu vaření a pití, kdy se

⁴⁶ MIOVSKÝ, M., SPIRIG, H., HAVLÍČKOVÁ, M. (eds.). *Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha, 2003, s. 33-36.

sesednou po večerce a často i tajná příprava nápoje jim připomíná prostředí hospod horších kvalit, která je pro mnohé z nich domovem.

Další nápoj, který si odsouzení připravují, je tzv. kvašák neboli čůčo. Jsou to alkoholické nápoje pochybné chuti a kvality, připravované nejčastěji zkvašením kompotů, ovoce i chleba. Tyto nápoje nejsou mezi odsouzenými příliš v oblibě, neboť příslušníci vězeňské služby je odhalí dříve, než je mohou požit, neboť zápach z kvašení na malé cele většinou pozornosti neujde.

Další skupinu tvoří tzv. kulery. jde o rozmanité nápoje, které se připravují z ironu nebo z pasty na parkety, která se vaří a poté se kondenzuje a požívá.⁴⁷

5.2.4 Sexuální problematika

Jedna z dalších abstinencí při odnětí svobody je vyloučení partnerského sexuálního života. V některých typech věznic mohou odsouzení dostávat dovolené, jako jedna z možností pochvaly, a jsou jim umožněny návštěvy v místnosti bez přítomnosti pracovníka vězeňské služby.

Jen minimum odsouzených dokáže sexuálně abstinovat. Stejně jako ostatní obyvatelé je naprostá většina odsouzených heterosexuální, ale ve vězeňském prostředí mnozí volí jako náhradní sexuální aktivity masturbaci a homosexualitu, neboť toto jsou nejčastější formy sexuální činnosti, které jsou ve věznicích možné. Zkušení recidivisté znají poměrů ve věznicích a fyzicky stavění, nutí k sexuálním praktikám slabší jedince, především mladé a pohledné odsouzené. Možnost vytvořit si předpoklady pro heterosexuální styk je ve věznicích relativně potlačena.

Masturbace je nejpříjemnější způsob jak pro personál, tak pro samotný chod věznic. Někteří mladí muži, ale platí to zřejmě v daleko větší míře pro ženské věznice, vytváří trvalé dvojice, které se přátelí a poskytují si i sexuální aktivity a to i po propuštění z VTOS. Tragédie nastává v případě, kdy dojde k propuštění jedné z nich, která se chce vrátit do své původní rodiny a mít opět intimní život se svým mužem, přičemž druhá odsouzená chce v milostném vztahu pokračovat.⁴⁸

⁴⁷ MAREŠOVÁ, A., SOCHŮREK, J., VÁLKOVÁ, J. *Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích*. Praha, 2000, s. 41.

⁴⁸ JŮZL, M., SLOVÁKOVÁ, G. *Problémy sexuálního života. České vězeňství*. 2012, č. 1, s. 20-21.

Většina odsouzených se dělí:

- masturbanty
- pasivní homosexuální muže, kteří neodmítají styky
- muže s pasivním homosexuálním chováním, tendencemi, které jsou charakteristické vynucováním aktivit, fyzickým nebo psychickým nátlakem, partner prožívá vztah velice negativně, výrazné je zde pokoření a ponížení
- heterosexuální prostitutky, bez citových vazeb jen za úplatu, ochranu, peníze, výhody atd.
- muže, u nichž se projevují aktivní homosexuální tendence s citovou vazbou

Odsouzení homosexuálové se dělí:

- homosexuální prostitutky, bez citových vazeb, jen za úplatu, peníze atd.
- homosexuály se silnou citovou vazbou a to i tehdy, když partner city neopětuje
- homosexuály s citovou vazbou opěťované osobnosti
- homosexuály s tendencí dominovat

Všichni tito jedinci, snad s výjimkou homoprostitutů, se po propuštění vracejí k heterosexuálním praktikám. Intimní život bývá negativně ovlivněn jen u těch, kteří byli v prostředí věznice znásilněni či zneužiti.⁴⁹

Sexuální aktivita ve věznicích je velice ovlivněna zkušenostmi, osobností, zaměřením vězně, včetně sociální role a postavení ve vězeňské komunitě. Zkušenější a agresivní vícekrát trestaní odsouzení, se sexuálně sblíží rychleji a partnera si dokážou podmanit. Homosexuálové, zejména muži, nejsou tak aktivní, ale jejich vztahy jsou pevnější a citlivější na žárlivost. Vztahy mají zpočátku většinou formu mazlení, hlazení, líbání, poté přejde aktivita v masturbaci a končí u pohlavního styku. Citové vazby, které by umožňovaly hodnotit osobnost jako homosexuální, jsou velmi často vlastní, prvotrestaným, nezkušeným mužům, kteří hledají vedle náhradní sexuální aktivity větší nebo silnější sociálně citové pouto s partnerem, včetně role a místa ve vězeňské komunitě. V případě skončení tohoto vztahu dochází k sebepoškozování a k agresi.

⁴⁹ Komunity web2. *Sex ve vězení*, [online]. [cit. 10. 03. 2013]. <http://komunity.web2.cz/sb-studna/studna-iii_8-sex.phtml>.

V daleko větší míře v ženské věznici dochází k vytváření určitých relativně trvalých dvojic, které se přátelí, poskytují si emoční zabezpečení a v mnohých případech do své interakce zapojí i sexuální aktivity. Pokud je tento jev založen na bázi dobrovolnosti a vyváženosti vztahu a nezatěžuje okolí, je vhodného tolerovat.⁵⁰

Velmi nebezpečné prostředí ve VTOS je pro sexuální devianti. Tito jedinci jsou ve zvýšené míře ohroženi ostatními odsouzenými. Nejvíce se to týká osob, které se dopustili násilné trestné činnosti na dětech, a z tohoto důvodu je potřeba je chránit. Je potřeba, aby odsouzený vykonal trest, a nebyl vystaven utrpením a nebyl ohrožen na životě. Napadání těchto odsouzených ze strany ostatních spoluvězňů je velmi časté, dosti brutálním způsobem. Mezi odsouzenými platí nepsané pravidlo, kdo ublíží dítěti po sexuální stránce, bude mít tzv. peklo na zemi, což odsouzení velmi rádi dodržují. Proto tyto jedinci musí být izolováni, neboť jsou skutečně ohroženi na životě.

Pachatelé sexuálních vražd

Dalším negativním jevem ve VTOS jsou vraždy se sexuální motivací. Ty představují ve věznicích velmi málo četnou, zato však neobyčejně medializovanou skupinu násilných jednání. Je to dáno zejména jejich velmi brutálním způsobem provedení, který nese známky trýznění oběti.

U sexuálních vražd je specifickým způsobem zakomponována agrese do sexuální motivace. K sexuálním vraždám patří případy:

- nekrofilie a nekrosadismus, kdy pachatel – spoluvězeň dosahuje sexuálního uspokojení manipulací s mrtvým tělem.
- sadismus, kdy k sexuálnímu uspokojení vede trestání a týrání oběti.
- kanibalismus, charakteristická potřeba pojídat části lidského těla.
- pikérismus, pro nějž je typická intenzivní potřeba bodat či řezat obět'.
- vampýrismus, vyznačující se potřebou pít krev oběti.

⁵⁰ JŮZL, M., SLOVÁKOVÁ, G. Problémy sexuálního života. *České vězeňství*. 2012, č. 1, s. 20-21.

- flagelace, kdy pachatel dosahuje sexuálního uspokojení bitím nebo bičováním oběti.⁵¹

Ke shora uvedeným sexuálním vraždám ve věznicích České republiky nikdy nedošlo, ale jsou známy případy, které se staly ve věznicích v zahraničí. V této práci jsou popsány z toho důvodu, neboť někdy v budoucnu k nim pravděpodobně dojde, tak jako v minulosti došlo k trestné činnosti, ke kterým před rokem 1989 nedocházelo. (např. některé hospodářské trestné činy).

5.2.5 Vězeňské tetování

Jedná se o psychopatický výrazný symptom. Nejčastěji se vyskytuje u odsouzených s recidivou. Vyobrazené tetování má sexuální, agresivní, protispolečenský, neutrální a kombinovaný podtext. U odsouzených recidivistů nalézáme tetování dokonce i na nose, tvářích, očních víčkách a uších. Jejich tělo je pokryto tetováním z větší části.⁵² Tito otrlí recidivisté se tetují vzájemně, a to velmi nebezpečným způsobem. Tetování probíhá tak, že se vezmou čtyři klasické jehly na šití, které se spojí dohromady. Tímto svazkem jehel si rozpárají kůži až na svalovinu, kam si poté vlévají inkoust určený pro školní potřeby (plnicí pera apod.). Je vcelku logické, že velmi často u těchto odsouzených dochází k infekcím různého typu. Proč toto provádějí? Získávají si tímto u ostatních odsouzených respekt. Totiž každá věznice má svojí symboliku tetování – zvláště se jedná o různé nápisy, hesla apod. Když je odsouzený – recidivista přemístěn do jiného VTOS, pozná každý odsouzený jeho kriminální minulost, respektive kde vykonal svůj trest.

Tímto porušují § 2 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších novel a předpisů, neboť infekce vzniká v důsledku přenosu tohoto původce nebo jeho toxinu z neživého substrátu na vnímavou fyzickou osobu. Při odhalení je uložen kázeňský trest.

Mezi nejčastější motivy k tetování v současnosti patří asijské motivy, satanistické symboly, obrázky s textem, většinou žen a jejich jména. Objevují se i protizákonné motivy na podporu drog a motivy propagující rasovou nesnášenlivost,

⁵¹ KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005, s. 391.

⁵² MAŘÁNEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 112-113.

čímž dochází k naplnění skutkové podstaty trestného činu, např. projev sympatií k hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle § 404 tr. zák.

U mladých mužů nadále přetrvávají v oblíbě jména dívek. Ustupují akty žen, tak oblíbené v 70. a 80. letech 20. století, ale vzrůstá obliba orientálních znaků, hadů, ještěřů, štírů, draků, indiánských symbolů, znaky motorkářských gangů, vyjadřujících svobodu a nezávislé jednání, orlů, náboženských symbolů, spojených zejména s východním náboženstvím. Nadále se v námětu tetáže u odsouzených objevují často prvky sadismu a exhibicionismu. Obsah tetáže výrazně ovlivňují sklony k užívání psychotropních látek. Tetování je rovněž do značné míry ovlivněno věkem a příslušností jedince k určité skupině. Zejména u mladistvých se uplatňuje touha po uznání a odlišení od normální, průměrné společnosti. Analýzou tetování odsouzeného tak lze alespoň orientačně odhadnout osobnost tetovaného nebo tatéra, který si tetováním ve vězení vylepšuje finanční situaci. Vězni se nechávají tetovat na nejrůznějších částech těla, U cizích státních příslušníků, kteří si VTOS odpykávají v ČR, má ve větší míře tetování konkrétní smysl a vyznačuje důležité údaje, např. datum narození, vyznačení postavení v rámci skupiny, kriminální minulost.⁵³

*„Nejenže mají význam jednotlivé obrázky, navíc jsou ve vztahu s tím, na jaké části těla se objevují. Symbolicky označují příslušnost k určité skupině vězňů, gangu nebo klanu a symbolizují, jaký je daný vězeň ve skutečnosti člověk. Není divu, že řadu tetování získávají vězni nedobrovolně – například označování pedofilů je velice drsný obřad, při kterém by měl tetovaný pocítit od tetujícího co největší bolest. Tato trestná tetování se umísťují především na čelo vězně tak, aby se jich nemohl snadno zbavit a současně byla všem co nejvíce na očích. Tato urážlivá tetování obsahují často vulgární nápisy, v některých věznicích jimi bývají značení zločinci jiné národnosti, než je většina – často bývají v ruských věznicích obětmi tohoto týrání Čečenci a Dagestánci. Za jedno z nejhorších znamení se pokládá tetování na čele, které popisuje, kdo vězně ve vězení znásilnil“.*⁵⁴

⁵³National geographic Česko. [online]. [cit. 24. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.national-geographic.cz/detail/z-tetovani-ruskych-kriminalniku-vyctete-vse-vraha-zlodeje-i-pedofila-8181/>>.

⁵⁴National geographic Česko. [online]. [cit. 24. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.national-geographic.cz/detail/z-tetovani-ruskych-kriminalniku-vyctete-vse-vraha-zlodeje-i-pedofila-8181/>>.

5.2.6 Šikana

Šikana je tělesné, psychické ale v nejčastějším případě kombinované ponižování nebo týrání odsouzených jinými odsouzenými. Původci šikany jsou jedinci, kteří jsou ve většině případů mnohem fyzicky zdatnější než jejich oběti.

*„Šikana je nebezpečný sociálně patologický jev, při němž je zejména omezována osobní svoboda rozhodování, je ponižována lidská důstojnost a čest, mnohdy je obětí ubližováno na zdraví a na majetku. Jedná se o složitý a komplexní problém, který není možno právě pojmut jako jeden celek, neboť svými znaky a důsledky zasahuje do různých právních odvětví“.*⁵⁵

Stádia šikany

Šikana může vznikat v každé skupině, kde se agresory mohou stát zcela normální, mnohdy pedagogy či vychovateli, velmi oblíbení jedinci. Kázeň v takové skupině bývá dobrá a iniciátoři šikany nejsou nemocní sadisté, ale obyčejní odsouzení. Šikanu lze chápat jako onemocnění celé skupiny. Nejedná se jen o šikanu šikanující versus šikanovaný, ale i o několik jedinců, kteří se na šikaně přímo podílejí. Vztahy při šikaně mají svojí vnitřní dynamiku a svoje stádia.⁵⁶

- první stádium – zrod šikany

V počátečním stádiu šikany, které je nejmírnější, se jedná o izolaci odsouzeného, nemá žádné přátele a není brán vážně. Komunikace probíhá nedůstojným způsobem. Oběť je zesměšňována, má hanlivou přezdívku a ostatní se baví na jeho účet.

- druhé stádium - fyzická agrese

Agresor mapuje situaci a zkouší, kam až může zajít. Začínají fyzické útoky, které se zvyšují. Agresor zjišťuje, že toto chování mu přináší uspokojování a jeho okolí – ostatní odsouzení k němu mají obdiv.

⁵⁵ LOVACOVA, L. *Šikana*. Praha, 2006, s. 6.

⁵⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha, 2001, s. 35-36.

- třetí stádium – klíčový moment

V tomto stádiu se ostatní odsouzení připojí k agresorovi a vytvoří společnou strategii na šikanování oběti, čímž dochází k její organizovanosti. Zde se vytvoří role a šikanování se stává normou pro celou skupinu.

- čtvrté stádium – mlčící skupina, většina přijímá normy agresorů

Tlak na jedince sílí, dosud neangažovaní jedinci se přidávají na stranu agresora a aktivně se zapojují. Hlavní roli zde hraje strach, neboť pokud by zůstali stranou, mohli by svoji pozornost upoutat na sebe.

- páté stádium – dokonalá šikana

V tomto stádiu šikany všichni přijímají normy agresorů a to jak šikanovaný, tak ostatní šikanující. Stěžování si vede u obětí nejen k velkému strachu, ale i pocitu viny. Agresoři ztrácejí poslední zbytky zábran a dochází k neustálému fyzickému napadání. Původně neutrální nebo nesouhlasující členové skupiny jsou stále aktivnější a začínají schvalovat agresorovo chování. Dochází k brutalitě a oběť nemá šanci uniknout, protože je nucen žít společně s agresorem.⁵⁷

5.3 Protiprávní jednání příslušníků vězeňské služby

Nejen odsouzení se ve VTOS dopouštějí trestné činnosti, ale trestné činnosti se sami dopouštějí zaměstnanci VS ČR. Za účelem odhalování a objasňování trestné činnosti příslušníků bezpečnostních sborů byla zřízena GIBS, jejíž úkoly jsou vyjmenovány v z. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů. Tyto skutky taktéž patří do negativních jevů ve věznicích, neboť na samotné odsouzené mají tyto skutky negativní vliv a v očích veřejnosti důvěra ve státní složky klesá. Často se samotní příslušníci VS podílejí na protiprávní činnosti vězňených osob, tuto trestnou činnost usnadňují, či dokonce inicializují.

Pokud jsou zaměstnanci VS ČR soudem odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jsou sami umístěni do VTOS. Tito zaměstnanci – odsouzení – představují významné bezpečnostní riziko spočívající ve znalostech zabezpečení a střídání služeb, ovládání střelných zbraní, mnozí z nich prodělali speciální výcvik

⁵⁷ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha, 2001, s. 36-39.

a navíc se znají se svými dozorci jakožto bývalými kolegy. To negativně působí na ostatní odsouzené, kteří se domnívají, že tito bývalí příslušníci VS mohou mít speciální výhody, kterých se jim nedostává.

V současné době se uvažuje o zřizování specializovaných oddělení pro VTOS příslušníků bezpečnostních sborů.

5.3.1 Generální inspekce bezpečnostních sborů

Úkolem Generální inspekce bezpečnostních sborů je **vyhledávat, odhalovat a prověřovat** skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je:⁵⁸

- příslušník Policie České republiky, celník, **příslušník Vězeňské služby** České republiky anebo příslušník inspekce
- zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo **Vězeňské službě** České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů

Úkolem Generální inspekce bezpečnostních sborů je **vyšetřovat** trestný čin:

- příslušníka Policie České republiky, celníka, **příslušníka Vězeňské služby** České republiky nebo zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Policii České republiky
- zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Celní správě České republiky nebo **Vězeňské službě** České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů

Úkolem inspekce dále je u těchto uvedených osob provádět zkoušku spolehlivosti. Úkolem inspekce je sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti příslušníků Policie České republiky, **příslušníků Vězeňské služby** České republiky a příslušníků Celní správy České republiky. Inspekce navrhuje opatření pro předcházení této protiprávní činnosti.

⁵⁸ zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, § 2 odst. 1,2. ASPI 2013.

Za posledních šest měsíců provedla GIBS několikatero šetření a zatýkání v různých věznicích ČR, které byly zařazeny i do médií – televizní zprávy. Nejznámější akce GIBS jsou:

- *„Akce "CUPRUM" - krádež mědi ve věznici Heřmanice - 26/11/2012“⁵⁹*

Akce byla dlouhodobě připravována detektivy GIBS a konala se od pátku odpoledne 23. 11. 2012 do neděle 25. 11. 2012. Akce se zúčastnilo několik desítek příslušníků GIBS.

Cílem této akce bylo odhalit organizovanou skupinu, která se podílela na nezákonné činnosti, a to od května, za účelem zisku a sebeobohacení, přičemž na této činnosti se podíleli příslušníci vězeňské služby. Všichni členové skupiny se snažili z areálu věznice záměrně odcizit měď, která byla vytříděna odsouzenými z dovezených odpadů. Jednotliví účastníci, kteří se podíleli na této činnosti, měli předem stanovené úkoly, a dokonce i rozdělení financí z prodeje tohoto odcizeného barevného kovu.

Obvinění byli čtyři zadržení příslušníci Vězeňské služby, a dokonce i dalších sedm civilních osob.

Pachatelé byli zadrženi přímo při činu, jak z areálu, který sousedí s věznicí, vyváželi tuto surovinu. Zajištěno bylo cca 1.400 kilogramů mědi, jejíž hodnota se pohybovala okolo 180 000 Kč. Vidina zisku byla přednější před bezpečnostními opatřeními věznice, jako jsou propouštění cizích osob a vozidel bez důkladné bezpečnostní prohlídky. Dokonce zašli tak daleko, že do systému úmyslně zadávali data jiných osob za účelem legalizace vstupu neoprávněných nebo cizích osob.

Příslušníci GIBS zajistili na místě během prohlídky v areálu věznice Heřmanice dostatečné množství důkazních prostředků o tom, že se zde páchala výše uvedená trestná činnost.

„Příslušníci Generální inspekce bezpečnostních sborů zahájili trestní stíhání:

- *dvou příslušníků Vězeňské služby České republiky věznice Heřmanice pro zločin krádeže a zvláště závažný zločin zneužití pravomoci úřední osoby,*

⁵⁹ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.gibs.cz/tiskove-zpravy/akce-cuprum-kradez-medi-ve-veznici-hermanice>>.

- *dvou příslušníků Vězeňské služby České republiky věznice Heřmanice pro zločin krádeže, zvláště závažný zločin zneužití pravomoci úřední osoby a přečin porušení povinnosti strážní služby,*
- *šest civilních osob pro zločin krádeže,*
- *jednu civilní osobu pro přečin krádeže.*

Po provedení procesních úkonů byli všichni obvinění pachatelé ze zadržení propuštěni a vyšetřování probíhá na svobodě. Konkrétní částka, o kterou se do současné doby pachatelé obohatili, je předmětem dalšího vyšetřování.⁶⁰

- **„Akce "ALCATRAZ" - věznice Mírov - 26/02/2013“⁶¹**

Během akce bylo zadrženo celkem osm podezřelých osob, v šesti případech bylo zahájeno trestní stíhání. Obvinění byli dva příslušníci Vězeňské služby, kteří sloužili jako dozorcí ve věznici Mírov, dva odsouzení, kteří vykonávali trest odnětí svobody, a dva civilní pracovníci.

Příslušníci GIBS analyzovali zjištěné informace, dle kterých poté připravili utajovanou akci, s cílem rozkrýt síť distributorů, kteří již delší dobu dodávali za účelem zisku zakázané látky do jedné z nejtřeženejších věznic. Tito distributoři dále šířili za pomoci určených odsouzených tyto látky mezi ostatní odsouzené. Způsob, jakým pachatelé prováděli tuto organizovanou činnost, byl velmi promyšlený.

Během razie byly vyslechnuty osoby, provedeny domovní prohlídky, dále byly provedeny i prohlídky nebytových a jiných prostor. Bylo zajištěno značné množství důkazních prostředků, a to i bankovní výpisy.

„Vyšetřovatel Generální inspekce bezpečnostních sborů zahájil trestní stíhání:

příslušníka Vězeňské služby České republiky věznice Mírov pro:

- *přečin zneužití pravomoci úřední osoby,*
- *přečin výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem,*
- *zločin přijetí úplatku;*

⁶⁰ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.gibs.cz/tiskove-zpravy/akce-cuprum-kradez-medi-ve-veznici-hermanice>>.

⁶¹ Generální inspekce bezpečnostních sborů, [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.gibs.cz/tiskove-zpravy/akce-alcatraz-veznice-mirov>>.

v současné době je obviněný stíhán vazebně;

příslušníka Vězeňské služby České republiky věznice Mírov pro:

- *přečin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy;*

vyšetřování obviněného příslušníka probíhá na svobodě;

civilních osob, včetně osob ve výkonu trestu odnětí svobody, pro:

- *přečin výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem;*
- *zločin podplacení;*

vyšetřování civilních osob probíhá na svobodě.

Jeden z obviněných příslušníků Vězeňské služby je stíhán vazebně, ostatní obvinění pachatelé, s výjimkou obviněných osob ve výkonu trestu odnětí svobody, byli po provedení procesních úkonů ze zadržení propuštěni a další vyšetřování probíhá na svobodě.“

Vzhledem k velké závažnosti páchané trestné činnosti a způsobu jejího páchaní, rozsahu prováděných bezpečnostních a taktických opatření, musely být ze strany Generální inspekce bezpečnostních sborů použity všechny dostupné technické prostředky. Současně v souvislosti s typem věznice byl na akci nasazen maximální počet příslušníků, včetně zvláštní taktické skupiny a zároveň byla vyžádána součinnost specializovaných útvarů Policie České republiky, Útvaru rychlého nasazení, příslušníků Celní správy České republiky a příslušníků Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky.

Tyto velice dobře připravené akce příslušníků GIBS jsou jasným důkazem toho, že i sami příslušníci VS ČR se dopouštějí trestné činnosti a ještě závažnější je, že této trestné činnosti se dopouštějí příslušníci VS ČR společně s odsouzenými.

Po zhlédnutí shora uvedených akcí GIBS je patrné, že tyto skutky se dají zařadit mezi negativní jevy ve věznicích mezi jedny z nejzávažnějších negativních jevů, neboť toto jednání státních zaměstnanců motivuje další odsouzené k páchaní trestné činnosti přímo ve VTOS anebo po propuštění z VTOS, když jsou seznámeni s úspěšnými výsledky GIBS.

6 MOŽNOSTI ELIMINACE NEGATIVNÍCH JEVŮ VE VĚZNICI

Ochrana veřejného zdraví je velmi silným argumentem pro přijetí různých opatření k tomu, aby došlo k eliminaci některých negativních jevů, zvláště pak drog a drogové závislosti, šíření HIV a jiných, krví přenosných nákaz. Stále více poznatků nasvědčuje tomu, že přenos krví přenosných onemocnění je možné snížit. K tomu se využívají různé preventivní programy, které zahrnují: Informace o HIV/AIDS, dobrovolné testování a poradenství, distribuci kondomů, chlorových a jiných dezinfekčních přípravků, výměnu jehel a stříkaček vč. substituční terapie.⁶²

Již po narození má člověk základní práva a svobody, které jsou nezadatelné, nezczizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.⁶³ A proto i vězni mají právo požívat nejvyšší dosažitelné úrovně zdraví. Toto právo se zaručuje podle mezinárodního práva. Ztráta svobody je sama o sobě trestem, nikoliv zbavení základních lidských práv. A právě proto, když je člověku uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, má právo se ve věznici, kam je soudem zařazen podrobit jakékoliv léčbě, kterou zákon připouští.

Nejvíce se odsouzení léčí z drogové závislosti, k čemuž se přizpůsobují jednotlivé věznice, neboť je výhodnější odsouzené léčit než je ponechat v závislosti, protože je jisté, že kvůli drogám, bude páchat trestnou činnost i za zdmi věznice.⁶⁴

6.1 Substituční léčba opioidy ve věznicích

Substituční léčba je definována jako podávání předepsané látky, jež je farmaceuticky příbuzná s látkou vyvolávající závislost, pod lékařským dohledem osobám s látkovou závislostí k dosažení definovaných léčebných cílů. Jedná se o zdravotní péči pro osoby, které jsou závislé na heroinu a jiné osoby závislé na opioidech pomocí předepsaných opioidních agonistů, které mají účiny na lidský mozek podobné či shodné s heroinem a morfinem a které zmírňují abstinenční příznaky a blokují bažení po nedovolených látkách. Substituční léčba je přínosem, neboť poskytuje příležitost pro závislé uživatele drog ke snížení míry jejich vysoce rizikového chování a ke stabilizaci zdravotních a sociálních podmínek před řešením otázky jejich

⁶² WHO, SVĚTOVA ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. Editor čes. vydání PETROŠ, Ondřej. *Poziční dokument o drogách, věznicích a harm reduction*. Praha, 2006, s. 20.

⁶³ ZOUBEK, V. *Právověda a státověda. Úvod do právního a státovědního myšlení*. Plzeň, 2010, s. 103.

⁶⁴ Vězeňská služba ČR, [online]. [cit. 22. 03. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.vscr.cz/veznice-znojmo-98/o-nas-1638/specializovane-oddeleni-toxi-907/10-let-oddeleni-toxi-z-pohledu-psycholozky>>.

fyzické adaptace závislosti. Léčba je obecně určena pro osoby, kterým se nedaří ukončit užívání drog a udržet abstinenci. Je žádoucí, aby substituční drogy měly delší účinnost než droga, která je nahrazována, aby se oddálil nástup abstinenčních příznaků a snížila se četnost podávání.⁶⁵

6.1.1 Hlavní cíle substituční léčby

Hlavním cílem léčby je přimět odsouzeného, aby přestal drogy užívat, vycházejí hlavní cíle substituční léčby z koncepce veřejného zdraví a snižování škodlivých účinků. Cílem substituční léčby je:

- *„pomoc odsouzenému uchovat zdraví*
- *snižit užívání nelegálních nebo nepředepsaných léků*
- *snižit problémy spojené se zneužíváním drog*
- *snižit riziko přenosu HIV, hepatitidy typu B + C a přenos infekcí pomocí krve v důsledku injekčního užívání*
- *snižit potřebu páčání trestné činnosti pro získání finančních prostředků pro nákup drogy nebo samotné získání drogy*
- *zmírnění abstinenčních příznaků*
- *zlepšit osobní, rodinné a sociální fungování*
- *snižit riziko úmrtí související s drogami, zvláště v okamžiku, kdy je odsouzený propuštěn na svobodu“⁶⁶*

Rizika a omezení

Největším rizikem opioidů je předávkování, které může být smrtelné. K němu může dojít ihned po zahájení substituční léčby. Proto se na začátku léčby doporučují nízké dávky. Důležitá je skutečnost, že ve většině případů musí odsouzený dostávat léčbu po dlouhou dobu. Dlouhodobost léčby má negativní dopad na veřejné výdaje i na daného odsouzeného. Dále může působit potíže závislost na léku a související stigma, když je odsouzený propuštěn a chce mít svůj lék s sebou. Existují potenciálně závažné negativní účinky, na které je třeba odsouzeného upozornit ještě před léčbou, ale

⁶⁵ ŠTEFUNKOVÁ, M. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha, 2010, s. 25.

⁶⁶Substituční léčba [online]. [cit. 22. 03.2013]. Dostupné z WWW: <www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/substitucni_lecba>.

přínos substituční léčby jednoznačně převažuje nad možnými negativními dopady, a to jak pro jednotlivce, tak pro společnost.⁶⁷

Metadon

Metadon je převládající substituční látkou, které se především užívá uvnitř věznic, ale i mimo ni. Jedná se o syntetický ovoidní agonista, který má účinek podobný morfinu. Metadon se dobře vstřebává z trávicího ústrojí, má velmi dobrou biologickou dostupnost a poločas eliminace je 24 – 36 hodin. Díky tomuto farmaceutickému profilu je metadon užitečný jako lék, protože umožňuje perorální podání jedinou denní dávkou k dosažení rovnovážného stavu. Jedná se o bezpečný lék bez trvalých škodlivých fyzických nebo psychických účinků. Nemá přímé škodlivé účinky na zuby, kosti a orgány, jeho cena není nijak vysoká a odsouzený se nechá snadno kontrolovat při jeho užívání. S ohledem na vysokou hodnotu drog ve věznicích se doporučuje, aby metadon byl podáván odsouzeným pod dohledem, kdy přítomnost druhého pracovníka je nevyhnutelná, aby nedocházelo k zneužívání léků.⁶⁸

Buprenorfin

Buprenorfin je lék na předpis, který má slabší účinky než metadon. Se zvyšujícími dávkami tohoto léku se opioidní účinek přestává zvyšovat. V důsledku toho je předávkování méně pravděpodobné než u metadonu nebo heroinu, a to dokonce i při současném užití. Buprenorfin však může být spojen s nižší mírou udržení v léčbě a jeho léčba je v současné době dražší než u metadonu. Buprenorfin je pro uživatele heroinu přijatelný, má málo vedlejších účinků a je spojen s poměrně mírnými abstinenčními příznaky. Taktéž je vhodný pro těhotné ženy.

Hlavní nevýhodou této léčby je, že tableta se rozpouští pět až deset minut, takže existuje riziko, že odsouzený ji vyjme z úst dříve, než se rozpustí a následně ji prodá. Zkušenosti ukazují, že odsouzený, který není závislý na drogách, předstírá svou závislost a nechá si tento lék předepsat a zajišťuje lék pro jiné odsouzené z důvodu

⁶⁷ ŠTEFUNKOVÁ, M. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha, 2010, s. 32.

⁶⁸ MIOVSKÝ, M., SPIRIG, H., HAVLÍČKOVÁ, M. (eds.). *Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha, 2003, s. 99.

šikany a vydírání. Taktéž je nutná přítomnost druhého zaměstnance věznice a pro jistotu se lék drtí.⁶⁹

Morfin s prodlouženým uvolňováním

Morfin s prodlouženým uvolňováním je v některých zemích považován za cenný příspěvek k substituční léčbě. Některé studie uvádějí, že užívání perorálně podávaného morfinu s prodlouženým uvolňováním vede ke zlepšení pohody odsouzených a má lepší nežádoucí účinky. Užívá se jednou denně, odsouzení uvádějí lepší soustředěnost, žádné větší poruchy nálady a žádné přibývání na váze. Poskytování individuální péče o pacienty v prostředí vězeňské služby může být velkou výzvou. Vysoké počty uživatelů, kteří vyžadují léčbu v prostředí, kde je nabídka nelegálních drog výrazně omezená, může znamenat, že protokoly a postupy substituční léčby jsou orientovány více na požadavky správy instituce namísto potřeb a přání každého odsouzeného pacienta. Například pro dohled nad příjmem buprenorfinu je potřebná doba minimálně pět minut. Tento postup je jednak časově náročný, a pak otevírá možnost zneužití léku. Proto je ve věznicích často předepisován metadon.⁷⁰

Léčba antagonisty: naltrexon

Pokud uživatel abstínuje od opiodů, pak lze ve věznici nebo před propuštěním z věznice zahájit léčbu naltrexonem. jedná se o čistý antagonistu opioindů a jako takový není považován za substituční látku působící jako agonista. V poslední době si však získal značnou pozornost, když je používán pro ultrarychlou detoxikaci v celkové anestezii, což je postup, který není pro pacienta bez rizika. Jedna udržovací dávka se váže na ovoidní receptory v mozku a blokuje účinky jakéhokoli opioidu na příštích 24 hodin nebo ho lze podávat v dvojité či trojité dávce třikrát týdně. Účinnost léčby naltrexonem jednoznačně závisí na dodržování léčby, aktivní psychosociální podpoře a motivaci k užívání léku každý den nebo obden.⁷¹

⁶⁹ ŠTEFUNKOVÁ, M. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha, 2010, s. 36.

⁷⁰ ŠTEFUNKOVÁ, M. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha, 2010, s. 36.

⁷¹ *Naltrexon v léčbě závislosti na amfetaminu* [online]. [cit. 22. 03.2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.farmakoterapie.cz/c1918/naltrexon-v-lecbe-zavislosti-na-amfetaminu>>.

Kontrola léčby

Někteří uživatelé drog během pobytu ve věznici úspěšně dosahují stavu trvalé abstinence. Detoxikace sama o sobě je však u většiny uživatelů drog jen zřídka účinná při dosahování dlouhotrvajících změn. Vězni někdy chtějí rychle detoxifikovat a zbavit se úplně drog, nepřejí si už kontakt s uživateli drog. Buď mají v úmyslu využít pobyt ve věznici jako období bez drog, nebo po svém propuštění chtějí začít nový život bez drog. Lékaři se však někdy mohou stavět proti takovému cíli, když mají pocit, že časový rámec detoxikace je příliš rychlý, příliš ambiciózní, a proto nerealistický. Ke kolapsu s rizikem předávkování pravděpodobně dojde, a to zvláště pokud je detoxikace příliš rychlá. Jedním z klíčových prvků je lékař, který odsouzenému vysvětlí výhody resp. nevýhody rychlé detoxikace. Je potřeba, aby odsouzený bral lék správným dávkováním a byl pod dohledem lékaře. Podroboval se testům moči, zda léčbu dodržuje a neužívá nelegální drogy. Pokud dojde k porušení léčebného programu, je odsouzenému substituční léčba ukončena.⁷²

6.2 Bezdrogové zóny

Pro odsouzené, kteří nebyli a nejsou uživateli drog, ale lze je považovat za osoby drogu ohrožené, se ve věznicích ve vyčleněné části, ale jen podle kapacity věznice, zřizují tzv. bezdrogové zóny. Účelem je umístění odsouzených do bezdrogové zóny z důvodu zamezení kontaktu odsouzeného s drogami a snížení zdravotních a sociálních rizik spojených se vznikem závislosti odsouzených na drogách. Dále se do těchto zón zařazují odsouzení, kteří v minulosti drogy užívali, avšak nyní jsou motivováni k dobrovolné abstinenci a rovněž odsouzení, kteří absolvovali protitoxikomanické ochranné léčení nebo absolvovali pobyt na oddělení specializovaném pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním drog. Do těchto zón se umisťují převážně mladiství nebo osoby, kteří jsou ve VTOS poprvé za skutky související s drogami. V této bezdrogové zóně platí pro odsouzené zpřísněná pravidla a odsouzení jsou nuceni podstupovat různé kontroly, se kterými souhlasili, a musí se zúčastňovat požadovaných aktivit.

⁷² ŠTEFUNKOVÁ, M. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha, 2010, s. 39-40.

Na bezdrogové zóně mezi léčebné intervence patří:

- detoxikace
- zkoušky moči
- posuzování osoby závislého vězně
- výchova v oblasti drog
- výchova a prevence AIDS
- nácvik životních dovedností
- výcvik týkající se zaměstnání či vzdělání
- skupinové poradenství
- individuální poradenství
- psychiatrické služby
- prevence recidivy
- svépomocné skupiny
- postpenitenciární služby⁷³

Kouření

Odsouzený nekuřák má právo být chráněn před nepříznivými účinky kouření od ostatních odsouzených. Pokud podá žádost, musí být umístěn na oddělení pro nekuřáky. S užíváním návykových látek, úzce souvisí problematika kouření. Kouření je mezi odsouzenými značně rozšířeno a přispívá k tomu možnost volného nákupu kuřiva ve vězeňské prodejně. Odsouzení mohou dostávat kuřivo i v rámci balíčků. Mezi odsouzenými platí krabička cigaret i jako měnová jednotka. Tyto krabičky cigaret právě slouží jako měnová jednotka mezi odsouzenými při výměnném obchodě za drogy.⁷⁴

⁷³ MAREŠOVÁ, A., SOCHŮREK, J., VÁLKOVÁ, J. *Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích*. Praha, 2000, s. 89.

⁷⁴ MATOULEK, J., SEJKOROVÁ, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha, 2011, s. 154.

6.3 Přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice jako možnost eliminace

V průběhu výkonu trestu může být odsouzený přeřazen do věznice jiného typu. O tomto přeřazení rozhoduje okresní soud, v jehož místní příslušnosti odsouzený trest vykonává. O přeřazení do jiného typu věznice rozhoduje soud ve veřejném zasedání a odsouzený musí být před rozhodnutím soudu vyslechnut. Ředitel věznice je povinen podat soudu návrh na přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice, má-li za to, že přeřazení přispěje k dosažení účelu výkonu trestu. K tomuto návrhu je ředitel věznice povinen připojit vyhodnocení průběhu a účinnosti programu zacházení s odsouzeným, zhodnocení průběhu a úspěšnosti výkonu ochranného léčení, pokud bylo odsouzenému uloženo, a uvede i další skutečnosti, které mohou mít význam pro rozhodnutí soudu. Současně by měl označit důkazy, které navrhuje provést, pokud to soud bude považovat za účelné.

Návrh na přeřazení do jiného typu věznice může podat i sám odsouzený. Pokud odsouzený oznámí věznici, že tento návrh podává, je ředitel věznice povinen i bez výzvy zaslat soudu všechny výše zmiňované přílohy. To však neplatí v případě, že zákonná překážka brání tomu, aby se soud návrhem odsouzeného zabýval. Nastane-li tato situace, ředitel věznice oznámí soudu důvody, pro které nelze návrhu vyhovět.

Soud je při rozhodování o přeřazení limitován ustanovením § 39b trestního zákona, který stanoví, že během výkonu trestu odnětí svobody může soud rozhodnout o přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu, který se od věznice, v níž dosud odsouzený trest vykonává, může lišit o jeden stupeň.⁷⁵

⁷⁵ *Přeřazování odsouzeného do věznice jiného typu* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prerazovani-odsouzeneho-do-veznice-jineho-typu-17171.html>>.

ZÁVĚR

Jedním z příčin výskytu negativních jevů ve věznicích je tolerance a lhostejnost společnosti. K tomuto přispívají hlavně média, která nás s negativními jevy, popsané v této práci, seznamují, ale i přes vědomí jejich škodlivosti je vnímáme jako běžnou součást našeho života. Když se do věznice dostane jedinec s narušenou osobností, mohou se u něho vyskytnout negativní jevy, které jsou popsány v této práci. Zde je nutný individuální přístup ke každému odsouzenému, aby následná resocializace byla úspěšná. Ale vzhledem k finančním prostředkům věznic není mnoho prostoru pro úspěšnou resocializaci těchto odsouzených, přesto vězeňští pracovníci v posledním desetiletí vypracovali a využívají účelný systém opatření, kterým na všechny poruchy chování reagují.

Cílem bakalářské práce je analyzovat negativní jevy ve věznicích a jejich následná léčba spojená s kontrolou. Dalo by se předpokládat, že znalost negativních jevů ve věznicích povede ke snížení trestné činnosti a počty odsouzených ve věznicích budou klesat, ale do současné doby nikde na světě se toho nepodařilo dosáhnout.

Pro dnešní společnost je vězeňství na posledním místě celospolečenských perspektiv, které stojí na okraji zájmu do té doby, dokud nedojde k mimořádné události jako je útěk odsouzeného nebo vzpoura. Poté nastupují média a přináší tuto zprávu jako velkou senzaci. Poslední velké senzace pro média byla lednová amnestie bývalého presidenta, kdy došlo k propuštění necelých 6500 odsouzených z původních 22 644 (viz. PŘÍLOHA Č. I A), a poté se ve věznicích nacházelo 16 160 odsouzených (viz. PŘÍLOHA Č. I B), přičemž několik odsouzených bylo do 24 hodin zpět ve VTOS pro spáchání další trestné činnosti. Po této amnestii pozastavení nábory nových pracovníků VS ČR do služebního nebo pracovního poměru. Vzhledem k úbytku zaměstnanců VS ČR nelze s odsouzenými pracovat na požadované úrovni prevence.

Bakalářské práce dále pojednávala o substituční léčbě – drogových náhražkách. Důkazy, že substituční léčba funguje a je efektivní z hlediska vynaložených nákladů, jsou natolik přesvědčivé, že by bylo třeba se zaměřit na implementaci a na poskytnutí nezbytné podpory a instrukcí pro zaměstnance věznic. Za poslední dobu došlo ke snížení počtu sebevražd ve věznicích, ke snížení sebepoškozování při odvykání

a snížení rizika smrtelného předávkování při propuštění z vězení. Taktéž se snížil počet infikovaných viry HIV a hepatitidy typu C.

Ochrana veřejného zdraví je silným argumentem pro přijetí příslušných opatření. Ti, kteří se podílejí na rozhodování o strategii a službách ve věznicích, mají k dispozici zkušenosti z řad okolních států o účinné léčbě. Měli bychom dospět k závěru, že léčebná opatření lze bezpečně zavádět do věznic, že tato opatření mohou výrazně přispět k prevenci šíření nemocí ve věznicích, což je nezbytné v zájmu ochrany veřejného zdraví.

Uvedené jevy se netýkají všech odsouzených, ale mnohdy jen malých skupin. Přesto je nutné tyto negativní jevy nadále studovat, neboť bez jejich znalostí nelze účinnou prevenci provádět.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava et al. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
2. DUŠEK, Jiří. *Metodika pro tvorbu bakalářských prací VŠERS*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 63 s. ISBN 978-80-87472-34-7.
3. HANUŠ, Bohuslav. *Primární základy penologie*. Praha: Vysoká škola Jana Amose Komenského s.r.o., 2005. 95 s. ISBN 80-86723-14-3.
4. HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2010. 73 s. ISBN 978-80-7248-574-1.
5. KLIMEŠ, Luboš. *Slovník cizích slov*. 4. vyd. Praha: SPN n.p., 1987. 816 s. 14-473-87.
6. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. 256 s. ISBN 80-7178-513-X.
7. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: C.H.BECK, 2009. 840 s. ISBN 80-7179-813-4.
8. KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.BECK, 2005. 568 s. ISBN 978-80-7400-042-3.
9. MAREŠOVÁ, Alena, SOCHŮREK, Jan, VÁLKOVÁ, Jana. *Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích*. Praha: Kurzweil, 2000. 122 s. ISBN 80-86008-84-3.
10. LOVACOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 232 s. ISBN 80-86991-65-2.
11. MATOULEK, Josef, SEJKOROVÁ, Helena. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. 224 s. ISBN 978-80-87212-89-9.
12. MAŘÁNEK, Vladimír. *Vězeňství*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005. 203 s. ISBN 80-7368-002-5.
13. MIOVSKÝ, Michal, SPIRIG Harald, HAVLÍČKOVÁ Miloslava. *Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 138 s. ISBN 80-86734-03-X.
14. MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. 2010. 336 s. ISBN 978-80-7357-606-6.

15. NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010*, Praha: Eurounion, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
16. NOVOTNÝ, František et.al. *Praktikum trestního práva hmotného*. 2. vyd. Plzeň: Čeněk, 2010. 194 s. ISBN 978-80-7380-252-3.
17. NOVOTNÝ, František, SOUČEK, Josef et.al. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Plzeň: Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2.
18. NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef et al. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008. 528 s. ISBN 978-80-7353-376-8.
19. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích A-L*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2003. 735s. ISBN 80-7181-938.
20. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Substituční léčba opioidy ve věznicích. Praktický průvodce*. Praha: Psychiatrická klinika 1. LF v Praze, 2010. 63 s. ISBN 978-80-86620-23-7.
21. WHO, SVĚTOVA ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. Editor čes. vydání PETROŠ, Ondřej. *Poziční dokument o drogách, věznicích a harm reduction*. Úřad vlády ČR, 2006. 48 s. ISBN 80-86734-76-5.
22. ZOUBEK, Vladimír. *Právověda a státověda. Úvod do právního a státovědního myšlení*. Plzeň: Čeněk, 2010. 700 s. ISBN 978-80-738-239-4.

Elektronické zdroje

1. *Akce Alcatraz věznice Mírov* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.gibs.cz/tiskove-zpravy/akce-alcatraz-veznice-mirov>>.
2. *Akce cuprum* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.gibs.cz/tiskove-zpravy/akce-cuprum-kradez-medi-ve-veznici-hermanice>>.
3. JEDLIČKA, Miloslav. *Kriminalistika* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.kriminalistika.eu/kuriozity/poskozovani.html>>.
4. KOMUNITY WEB2. *Sex ve vězení* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <http://komunity.web2.cz/sb-studna/studna-iii_8-sex.phtml>.
5. *Naltrexon v léčbě závislosti na amfetaminu*: [online]. [cit. 22. 03.2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.farmakoterapie.cz/c1918/naltrexon-v-lecbe-zavislosti-na-amfetaminu>>.

6. *National geographic Česko* [online]. [cit. 24. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.national-geographic.cz/detail/z-tetovani-ruskych-kriminalniku-vyctete-vse-vraha-zlodeje-i-pedofila-8181/>>.
7. *Přerazování odsouzeného do věznice jiného typu* [online]. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prerazovani-odsouzeneho-do-veznice-jineho-typu-17171.html>>.
8. *Poznej svou osobnost* [online]. 2011-2012 [cit. 23. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.kdojsem.estranky.cz/clanky/penologie-2011-2012.html>>.
9. *Substituční léčba* [online]. [cit. 22. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/substitucni_lecba>.
10. *Vězeňská služba ČR*, [online]. [cit. 22. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-znojmo-98/o-nas-1638/specializovane-oddeleni-toxi-907/10-let-oddeleni-toxi-z-pohledu-psycholozky>>.

Ostatní zdroje

1. ČESKO. Úplné znění č. 612. *Listina základních práv a svobod*. Ostrava: Sagit, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7208-617-7.
2. JŮZL, Miloslav, SLOVÁKOVÁ, Gabriela. *Problémy sexuálního života. České vězeňství 1/2012*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012. 45 s. ISSN 1213-9297.

Seznam zkratk

GIBS – Generální inspekce bezpečnostních sborů

OPL – omamné a psychotropní látky

VS ČR – Vězeňská služba České republiky

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

PŘÍLOHA Č. I A

I. Celkové stavy vězňených osob ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR k 31.12. 2012

Věznice a Vazební věznice	OBVINĚNÍ								ODSOUZENÍ												CHOVANCÍ		Vězni celkem	Rozdíl k 30.11.	
	Dospělí		Mladiství		Úhrnem		Celkem obvinění	Dohled		Dozor		Ostraha		Zvýšená ostraha		Mladiství		Úhrnem		Celkem odsouzení	v detenčním ústavu				
	M	Ž	M	Ž	M	Ž		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž		M	Ž			
Bálučice					0	0	0			18		686						704	0	704			704	12	
Brno	204	22	5	1	209	23	232	3		139	9	64	2	4		2		212	11	223			455	-79	
Brno - nemoc./detence	10	3			10	3	13	2		16	2	15		5				38	2	40	30	2	85	-4	
Břeclav	10				10	0	10	88		4		84						176	0	176			186	-4	
České Budějovice	102	13	1	1	103	14	117			113	8	6						119	8	127			244	-39	
Drahonice					0	0	0	87		209									296	0	296			296	3
Háfanovice					0	0	0			141		835							976	0	976			976	-4
Horní Slavkov					0	0	0			1		934							935	0	935			935	57
Hrádec Králové	160	9	1		161	9	170	151		32	2	29	1	3		1		216	3	219			389	-25	
Jihce					0	0	0			218		381							799	0	799			799	23
Karviná					0	0	0			51		33		70					174	0	174			174	0
Kuřim					0	0	0			140		500							640	0	640			640	0
Kynšperk nad Ohří					0	0	0	1		1 002									1 003	0	1 003			1 003	-16
Liberec	119	7	1		120	7	127		1	170	3	93				1		264	4	268			395	-13	
Litoměřice	177	8	3		180	8	188	2		76	3	32							110	3	113			301	-72
Mítrov					0	0	0			15		51		363					429	0	429			429	10
Nové Sedlo					0	0	0			421									421	0	421			421	-12
Odolov					0	0	0			376									376	0	376			376	7
Olomouc	110	9	3		113	9	122	1		108		14				1			124	0	124			246	-30
Opava					0	0	0		15	178	129		63		27				178	234	412			412	1
Oráňov					0	0	0			30		362							592	0	592			592	-6
Ostrava	260	11	4	1	264	12	276			152	25	30	1			1			183	26	209			485	-87
Ostrov	70		2		72	0	72			916	3	12							928	3	931			1 003	-9
Pardubice					0	0	0			515		236				18			769	0	769			769	6
Píseň	120	12	3		123	12	135			12	3	1 277		19		15			1 323	3	1 326			1 461	-37
Praha - Pankrác	268	27			268	27	295	40	1	275	9	304	5	8					625	15	640			935	-30
Praha-Pankrác - nemoc.	4				4	0	4			11	2	18	2						29	4	33			37	-40
Praha - Ruzyně	302	27	1		303	27	330	2	33	226	174	81	3	2					311	210	521			851	-31
Příbram					0	0	0	27		49		902							978	0	978			978	10
Rapotice					0	0	0	111		384									693	0	695			695	64
Rýnovice					0	0	0			98		422							520	0	520			520	7
Stráž pod Ralskem					0	0	0			559		316							875	0	875			875	-4
Světlá nad Sázavou					0	0	0		6		403		343			6			0	760	760			760	35
Teplice	76	4	5		81	4	85			49	2	8	12						57	14	71			156	-26
Valdice					0	0	0			23		533		628					1 184	0	1 184			1 184	17
Vinařice					0	0	0			60		1 075							1 135	0	1 135			1 135	15
Všehrdy					0	0	0	93		369						95			557	0	557			557	-6
Znojmo	7				7	0	7			137		41							178	0	178			185	-19
Úhrnem	1 999	152	29	3	2 028	155	2 183	608	56	7 493	779	9 794	432	1 100	27	134	6	19 129	1 300	20 429	30	2	22 644	-348	
Celkem	2 151	32			2 183		2 183	664	8 272	10 226	1 127	140	20 429	20 429	32			22 644							

Zdroj: <www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/mesicni-statisticke-hlaseni-1233/2012-9742>

PŘÍLOHA Č. I B

I. Celkové stavy vězňených osob ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR k 31.1. 2013

Věznice a Vazební věznice	OBVINĚNÍ							ODSOUZENÍ											CHOVANCI		Vězni celkem	Rozdíl k 31.12.			
	Dospělí		Mladiství		Úhrnem		Celkem obvinění	Dohled		Dozor		Ostraha		Zvýšená ostraha		Mladiství		Úhrnem		Celkem odsouzení			v detenčním ústavu		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž				M	Ž	
Bělužice					0	0	0			13		541						554	0	554			554	-130	
Brno	204	16	2		208	16	222			82	4	33	3	4				139	7	146			368	-87	
Brno - nemoc./detence	4	3			4	3	7			8		25		4				37	0	37	31	2	77	-8	
Břeclav	11				11	0	11	41				71						112	0	112			123	-63	
České Budějovice	105	13	3		108	13	121			59	6	8						67	6	73			194	-30	
Drahonice					0	0	0	65		114								179	0	179			179	-117	
Hatmanice					0	0	0			99		647						746	0	746			746	-230	
Horní Slavkov					0	0	0					705						705	0	705			705	-230	
Hradec Králové	168	10			168	10	178	63		12	1	26	1					101	2	103			281	-108	
Jičina					0	0	0			109		427						536	0	536			536	-263	
Karviná					0	0	0			27		41		67				135	0	135			135	-39	
Kufim					0	0	0			111		401						512	0	512			512	-128	
Kynšperk nad Ohří					0	0	0			497								497	0	497			497	-506	
Liberec	108	5	1		109	5	114			77		60	1					137	1	138			252	-143	
Litoměřice	156	8	3		159	8	167	1		37	4	37						75	4	79			246	-55	
Milov					0	0	0			10		48		360				418	0	418			418	-11	
Nové Sádlo					0	0	0			229								229	0	229			229	-192	
Odolov					0	0	0			186								186	0	186			186	-190	
Olomouc	112	6	5		117	6	123	1		47		17		1	1			66	1	67			190	-36	
Opava					0	0	0		9	116	70		54		26			116	159	275			275	-137	
Orlov					0	0	0			19		426						445	0	445			445	-147	
Ostrava	257	13	5		262	13	275	1		75	14	41	1	2		1		120	15	135			410	-75	
Ostrov	68	1	2		70	1	71			572		6						578	0	578			649	-334	
Pardubice					0	0	0			261		189				10		460	0	460			460	-309	
Píseň	129	11	2		131	11	142			4		1 009		18				1 040	0	1 040			1 182	-279	
Praha - Pankrác	257	20			257	20	277	19		162	4	240	5	4				425	9	434			711	-224	
Praha-Pankrác - nemoc.	5	1			5	1	6	1		13	1	34	2	1				49	3	52			58	21	
Praha - Ruzyně	279	23	2		281	23	304		9	165	40	61	2	1				227	51	278			582	-269	
Příbram					0	0	0	16		40		625						681	0	681			681	-297	
Rapotice					0	0	0	93		334								427	0	427			427	-268	
Rýnovice					0	0	0			69		367						436	0	436			436	-84	
Stráž pod Ralskem					0	0	0			266		205						471	0	471			471	-404	
Světí nad Sázavou					0	0	0		7		201		241				3	0	452		452			452	-308
Teplice	76	4	2		78	4	82			35		9	8	1				45	8	53			135	-21	
Valdice					0	0	0			14		420		624				1 058	0	1 058			1 058	-126	
Vinařice					0	0	0			43		818						861	0	861			861	-274	
Všehrdy					0	0	0	46		200						43		289	0	289			289	-268	
Znojmo	11				11	0	11			87		52						139	0	139			150	-35	
Úhrnem	1 950	134	27	0	1 977	134	2 111	347	25	4 192	345	7 609	318	1 087	27	63	3	13 296	718	14 016	33	2	16 160	-6484	
Celkem	2 084		27		2 111		2 111	372		4 537		7 927		1 114		66		14 016		14 016	33		16 160	-6484	

Zdroj: <www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/mesicni-statisticke-hlaseni-1233/mesicni-statisticke-hlaseni-pro-rok-2013

